

Donora dienas

Publicēts: 20.11.2020.

Attaisnots darba kavējums

Darba likuma 74. panta pirmās daļas otrais punkts noteic, ka asins vai asins komponentu nodošana ārstniecības iestādē, iepriekš par to paziņojot darba devējam, ir attaisnots darba kavējums, par kuru darba devējam ir pienākums izmaksāt noteikto darba samaksu vai vidējo izpeļņu.

Jāpiebilst, ka par attaisnotu prombūtni šajā gadījumā atzīstams tikai tas laiks, kuru darbinieks ir pavadījis, nododot asinis ārstniecības iestādē, bet ne visa diena, ja vien nav kādi objektīvi apstākļi, kādēļ darbiniekam tam ir nepieciešama visa darba diena. Piemēram, par šādiem apstākļiem varētu uzskatīt lielu attālumu līdz ārstniecības iestādei, donora veselības stāvokļa pasliktināšanos pēc asins nodošanas u.c.

Apmaksāta atpūtas diena

Papildu minētajam Darba likuma 74. panta sestā daļa paredz, ka darbiniekam pēc asins un asins komponentu nodošanas ārstniecības iestādē ir tiesības uz atpūtas dienu. Šādu atpūtas dienu parasti piešķir nākamajā darba dienā pēc asins nodošanas, taču drīkst izmantot arī vēlāk. Darbiniekam un darba devējam savstarpēji vienojoties, šo atpūtas dienu var piešķirt citā laikā. Piemēram, pelnīto papildu brīvdienu var pievienot darbinieka ikgadējam apmaksātajam atvaļinājumam. Tomēr ir jāņem vērā, ka atpūtas diena par konkrēto asins vai asins komponentu nodošanas reizi ir izmantojama ne vēlāk kā viena gada laikā pēc asins nodošanas dienas.

Šī paša Darba likuma panta trešajā daļā precizēts abos gadījumos (gan par laiku, kas nepieciešams, lai nodotu asinis, gan atpūtas dienu) izmaksājāmās atlīdzības apmērs. Proti, ja darbiniekam ir noteikta laika alga, viņam izmaksā noteikto darba samaksu. Savukārt, ja darbiniekam ir noteikta akorda alga, viņam izmaksā vidējo izpeļņu.

Ne vairāk kā piecas atpūtas dienas

Likumdevējs ir ierobežojis apmaksāto atpūtas dienu skaitu, nosakot, ka darba devējam ir pienākums apmaksāt ne vairāk kā piecas atpūtas dienas pēc asins vai asins komponentu nodošanas kalendāra gada laikā ar piebildi – ja darba līgumā vai koplīgumā nav noteikts lielāks apmaksāto atpūtas dienu skaits.

Tas nozīmē, ka Darba likumā ir noteiktas tikai minimālās prasības, kas darba devējam obligāti jāievēro. Taču darba devējs ir tiesīgs paredzēt labvēlīgākus noteikumus, nekā noteikts Darba likumā, un, piemēram, darba līgumā vai darba koplīgumā noteikt lielāku apmaksāto atpūtas dienu skaitu.

Tieši tāpat darba devēja iekšējos dokumentos var paredzēt situācijas, kad attaisnota prombūtne var būt ilgāka par laiku, kas nepieciešams, lai nodotu asinis ārstniecības iestādē.

Iepriekšējās paziņošanas pienākums

Darba likums noteic vispārīgos principus, kas jāievēro ne tikai darba devējam, bet arī darbiniekam, kurš vēlas ārstniecības iestādē

nodot asinis. Viens no tiem ir darbinieka pienākums informēt darba devēju par nodomu ziedot asinis.

Darba likums tiešā veidā neregulē, kā ir jānotiek iepriekšējās paziņošanas pienākuma izpildei. Gan iepriekšējās paziņošanas, gan atpūtas dienas izmantošanas kārtību var regulēt iekšējās kārtības noteikumos, darba līgumā, darba koplīgumā un ar rīkojumiem. Jebkurā gadījumā, ja darba kārtības noteikumos nav paredzēts, kā jānotiek iepriekšējai paziņošanai no darbinieka puses, paziņošanai būtu jānotiek savlaicīgi, lai darba devējs tam var sagatavoties.

Vai darba devējs ir tiesīgs atteikt atļauju doties nodot asinis vai lūgt to darīt citā laikā?

^

Atteikt vispār darba devējs nav tiesīgs. Darba likums paredz darba devēja pienākumu nodrošināt tiesības ziedot asinis un izmantot apmaksātu atpūtas dienu. Tomēr šis jautājums ir jāvērtē atbilstoši katras individuālās situācijas faktiskajiem apstākļiem. Darba devējs atsevišķās objektīvi attaisnojamās situācijās var lūgt darbinieku nodot asinis citā dienā, piemēram, ja darbiniekam ir jāveic steidzams, iepriekš neparedzēts darbs.

Ja asins donors ir mainījis darbavietu, vai iepriekšējā darbavietā neizmantoto atpūtas dienu, kas pienākas pēc asins nodošanas, var lūgt piešķirt jaunajā darbavietā?

v

Darbiniekam bija tiesības un iespēja Darba likumā noteiktajā kārtībā izmantot atpūtas dienu pie darba devēja, ar kuru donors bija darba tiesiskajās attiecībās laikā, kad nodeva asinis ārstniecība iestādē. Nākamajam darba devējam nav saistoši pienākumi, kuri izriet no iepriekšējām darba tiesiskajām attiecībām ar citu darba devēju.

Ja asins donoram ir divi darba devēji, vai pēc asins nodošanas atpūtas diena pienākas abās darbavietās?

v

Atpūtas diena pēc asins ziedošanas donoram pienākas abās darbavietās. Ja izziņu ir nepieciešams iesniegt vairākās darbavietās, ārstniecības iestādē ir jāpieprasa izziņas apliecināta kopija, kuru iespējams saņemt reizē ar izziņu.

Vai darba devējam ir pienākums kompensēt neizmantoto atpūtas dienu asins donoram pēc darba attiecību izbeigšanas, līdzīgi kā tas ir neizmantota ikgadējā atvaļinājuma gadījumā?

v

Nē, Darba likums neparedz darba devēja pienākumu, izbeidzot darba tiesiskās attiecības ar darbinieku, izmaksāt atlīdzību par neizmantoto apmaksāto atpūtas dienu, kura darbiniekam pienākas pēc asins vai asins komponentu nodošanas ārstniecības iestādē.

:Ja es strādāju maiņu darbā, (3 dienas strādāju, 3 dienas brīvas), vai esmu atvaļinājumā, vai darba devējam ir jākompensē dienas alga, ja savā brīvdienā/ atvaļinājuma dienā ziedoju asinis?

Saskaņā ar Darba likuma 74. panta pirmās daļas otro punktu, ja darbinieks neveic darbu attaisnojošu iemeslu dēļ, darba devējam ir pienākums izmaksāt vidējo izpeļņu, īpaši gadījumos, kad darbinieks, iepriekš par to paziņojot darba devējam, ārstniecības iestādē nodod asinis vai asins komponentus.

Savukārt šī panta sestajā daļā noteikts, ka darbiniekiem, kuri ārstniecības iestādē nodod asinis, pēc katras šādas dienas piešķir atpūtas dienu. Darbiniekam un darba devējam vienojoties, šo atpūtas dienu var piešķirt citā laikā, bet ne vēlāk kā viena gada laikā pēc asins vai asins komponentu nodošanas ārstniecības iestādē. Darba devējam ir pienākums apmaksāt ne vairāk kā piecas šādas dienas kalendāra gada laikā, izmaksājot Darba likuma 74. panta trešajā daļā noteikto atlīdzību, ja darba līgumā vai darba koplīgumā nav noteikts lielāks apmaksāto atpūtas dienu skaits.

Līdz ar to, tulkojot šīs normas kopsakarā, ja darbinieks asinis nodod savā brīvdienā saskaņā ar darba grafiku, vai atrodoties atvaļinājumā, tad darba devējam nav jāizmaksā Darba likuma 74. panta trešajā daļā noteiktā atlīdzība, jo brīvdiena/atvaļinājuma diena jeb atpūtas diena ir laikposms, kura ietvaros nav jāveic darba pienākumi un to var izlietot pēc sava ieskata. Līdz ar to, Jūsu gadījumā, ja darbinieks ārstniecības iestādē nodod asinis vai asins komponentus savā brīvdienā, tad šo laiku darba devējam nav pienākums apmaksāt. Bet arī par asins nodošanu savā brīvā laikā darbiniekam ir tiesības uz apmaksātu atpūtas dienu, un pēc darbinieka pieprasījuma šo dienu pievieno ikgadējam atvaļinājumam.

<https://www.vdi.gov.lv/lv/donora-dienas>